

МОВЛЕННЕВО-ІГРОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ В СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

У статті розглядаються рівні сформованості ігрової компетенції дітей старшого дошкільного віку.

In the article the levels of development of evaluation the game competention of children preschool age are considered.

Постановка проблеми. Мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується у процесі її розвитку. Якщо розглядати Базовий компонент дошкільної освіти як теоретичну концептуальну основу державних вимог до мінімального необхідного рівня освіченості випускника дошкільного закладу, то саме під тим кутом зору ми розглядали і рівень мовленнєвої освіченості і вихованості дошкільнят. Базовий компонент мовленнєвого розвитку є кінцевим результатом розвитку на етапі дошкільного дитинства, комплексною характеристикою мовної поведінки дитини. Він виявляється у загальній культурі мовленнєвого спілкування, що є кінцевою метою у роботі з розвитку мовлення. Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти змістовим аспектом і кінцевим результатом мовленнєво-ігрової діяльності виступають різні види компетенції дітей. У педагогічній літературі подекуди рівнозначно використовують термін “компетенція” і “компетентність”. За словником, “компетентність (компетентний)” тлумачиться як наявність знань, що дозволяють висловлювати свій погляд на щось, свою авторську думку у конкретній справі. “Компетенція” – обізнаність особи в певній галузі. Відтак, ураховуючи вік дітей (дошкільний) ми будемо оперувати надалі терміном “компетенція”, який задіяно і в державному стандарті мовної освіти дошкільників.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати зміст поняття “мовленнєво-ігрова компетенція” і виокремити теоретичні засади її формування в дошкільному віці.

Виклад основного матеріалу. Психічний розвиток дитини відбувається у процесі її діяльності. У лінгвістиці ствердився діяльнісний підхід до розвитку мовлення. Відтак, мовлення розглядається нами як мовленнєва діяльність, а навчання мови у грі як мовленнєво-ігрова діяльність. Результатом мовленнєво-ігрової діяльності виступає мовленнєво-ігрова компетенція. Нами було визначено поняття “мовленнєво-ігрова компетенція” – це комплексна характеристика особистості, полікомпонентний утвір, чинниками якого виступають діалогічна, монологічна, когнітивно-мовленнєва, виразно-емоційна, оцінно-етична, театральна-ігрова та ігрова компетенції.

Когнітивно-мовленнєва компетенція означає наявність певних знань у дитини з розвитку мовлення з різних розділів (словник, зв'язне мовлення, звукова культура, граматична будова) у межах програми вікової групи і здатність застосувати здобуті знання в ігровій діяльності.

Виразно-емоційна компетенція – вміння емоційно виконувати ігрові дії, емоційно передавати їх зміст у мовленні, дотримуючись адекватних засобів виразності; вдало поєднувати мовні та немовні засоби виразності, розігруючи різні ролі в ігровій діяльності.

Оцінювально-етична компетенція – це здатність дитини свідомо аналізувати поведінку однолітків, взаємовідносини під час мовленнєво-ігрової діяльності, вміння висловлювати своє ставлення до них, мотивувати свої моральні та естетичні оцінки.

Театральна-ігрова компетенція передбачає наявність у дітей умінь і навичок самостійно розігрувати зміст знайомих художніх творів у театралізованих іграх, іграх-драматизаціях, іграх за сюжетами літературних творів, інсценувати твори в театральних виставах [2].

Ігрова компетенція – це сформованість у дітей ігрових дій, ініціативність, самостійність дітей в ігровій діяльності; творче відображення реальних і казкових ситуацій; ініціювання і розгортання ігрового задуму і сюжету гри; вміння об'єднуватись з однолітками на основі ігрового задуму, рольової взаємодії, особистих уподобань; дотримання норм та етикету спілкування.

Викладені вище теоретичні позиції слугували основою для з'ясування рівнів розвитку у дітей ігрової компетенції, від сформованості яких залежить розвиток зв'язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності.

Критеріями ігрової компетенції було обрано:

- уміння дітей пояснити гру;
- самостійність та ініціативність в організації ігор та розгортання дітьми ігрового задуму і сюжету гри;
- творче відображення реальних і казкових ситуацій;
- дотримання мовленнєвого етикету спілкування (формули мовленнєвого етикету) у грі (див. схему 1).

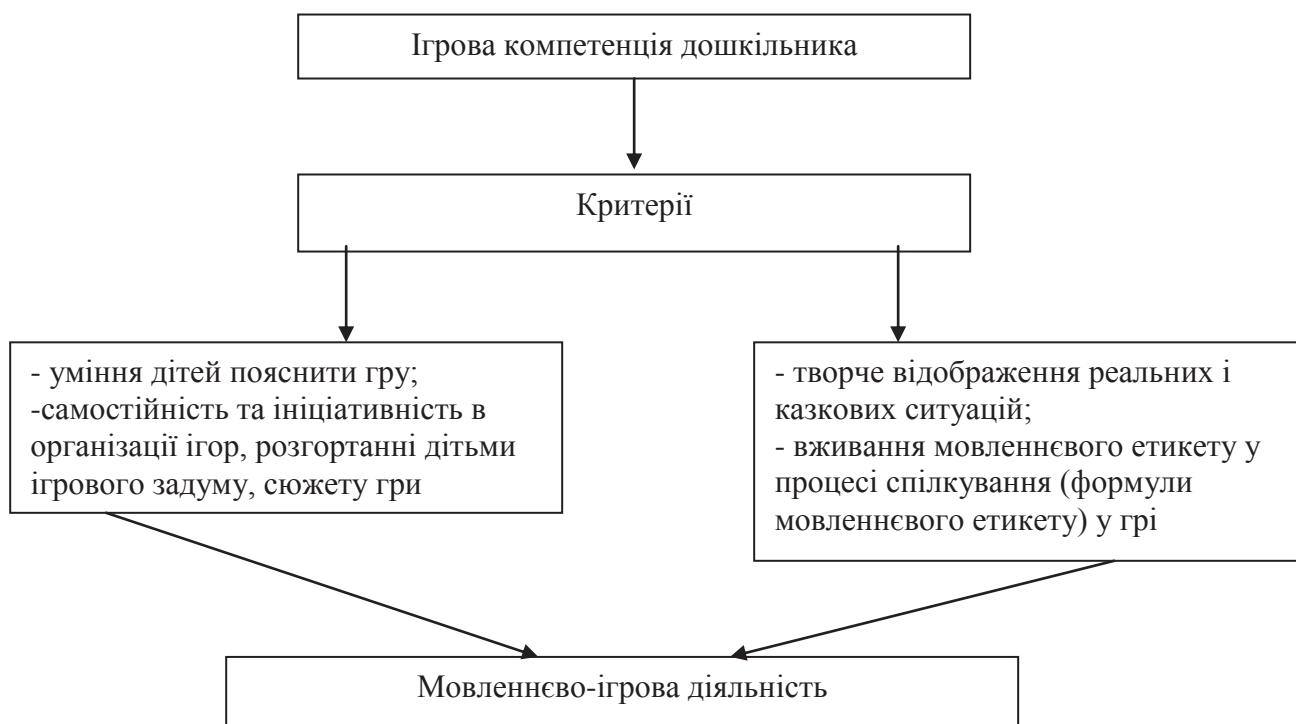

Схема 1. Структура ігрової компетенції дітей старшого дошкільного віку.

До кожного критерію нами було розроблено низку завдань. Проілюструємо окремими прикладами.

Критерії: уміння дітей пояснити гру; самостійність й ініціативність в організації ігор, розгортанні дітьми ігрового задуму, сюжету гри.

Завдання: Подорож до країни ігор.

Мета: з'ясувати вміння дітей самостійно відтворити текст гри, пояснити її іншим, організувати гру, розгортати сюжет гри.

Процедура виконання. Вихователь повідомляє дітям, що до них прийшов лист від господаря Країни ігор – Грайлика. Послухайте, що написав вам Грайлик. (Вихователь читає лист). – “Любі малята. У нашій країні сталося велике лихо. Під час буревію зникли всі наші ігри. І сьогодні всі три гральні зали нашої країни порожні. У першій залі зберігалися тексти ігор, у другій – пояснення до кожної гри, як потрібно грати, а у третій залі ми організовували

ігри з дітьми і грали. Це була найвеселіша зала. Всі ми, мешканці Країни ігор, звертаємося до вас із проханням допомогти нам, приїдьте до нас – розкажіть і покажіть нам свої ігри, тоді наша країна оживе і мені знову буде весело”. Влаштувують 3 зали із стільчиків. У першій залі – діти пригадували текст гри; у другій – пояснювали іншим, як грати в цю гру, а в третій – грали в ігри. Грайлик запрошує дітей в подорож: “Я запрошую вас, діти, до нашої Країни. Сідайте зручніше. Всі готові до подорожі (діти сідають на лаву і вирушають у подорож). Увага! Ми зупиняємось.

Варіант 1. Зупинка в першій залі: Дітям пропонують пригадати назву і текст своєї улюбленої гри. Грайлик на фланелеграфі ставить одну з геометричних фігур. У кінці підсумовує: Ось, тепер ця зала вже не порожня. Гляньте скільки з’явилося ігор (показує на фланелеграф).

Варіант 2. Зупинка у другій залі: Грайлик просить дітей навчити його, як грати в цю гру, пояснити її.

Варіант 3. Зупинка у третій залі: Грайлик просить дітей пограти з ним у цю гру. Один із дітей (по черзі) організовує гру, пояснює її.

Кількісні дані щодо вміння дітей відтворювати текст, пояснювати й організовувати гру подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Відтворення і пояснення дітьми ігор (%)

Група	Знають текст		Пояснили правильно	Неповне пояснення			Відмовились пояснити	Зуміли організувати
	Адекватно тексту гри	Слова заміники		Пояснили хід гри	Пояснили правила гри	Показали ігрові дії		
ЕГ	40	26	-	8	16	8	28	2
КГ	42	30	-	6	14	10	26	-

Як засвідчує таблиця, не всі діти знали текст названих ними улюблених ігор. Так, в експериментальній групі змогли правильно і повно відтворити текст тільки 40% дітей (у контрольній – 42%). 26% дітей в експериментальній та 30% – у контрольній групах допускали помилки під час відтворення тексту. Ніхто з дітей, як з’ясувалося, не зміг пояснити правильно хід гри. Лише окремі діти пояснювали хід улюбленої гри (8% – в експериментальній та 6% – у контрольній групах), правила гри (16% – в експериментальній та 14% – у контрольній групах), показали окремі ігрові дії (8% дітей експериментальної та 10% – контрольної груп). Частина дітей (28% і 26% в обох групах) загалом відмовились пояснити гру. Їхня відповідь була “я не знаю, як”. Зазначимо, що тільки 2% дітей експериментальної групи змогли самостійно організувати улюблену гру.

Висновки. Аналіз експериментальних даних свідчить про те, що розвиток зв’язного мовлення дітей в мовленнєво-ігровій діяльності залежить від сформованості у них діалогічної, монологічної та ігрової компетенцій. Подальшу роботу ми вбачаємо у запровадженні ефективної методики формування ігрової компетенції в мовленнєво-ігровій діяльності дітей старшого дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1999. – 62с.
2. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2004. – 376с.

3. Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під. заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С.16.
4. Словник іншомовних слів / За ред. Академіка АПН УРСР О.С.Мельничука. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Гол. ред. Української Радянської Енциклопедії. – С. 431.

УДК 37. 013. 42 + 372

О.О. Авраменко

ВПЛИВ РІЗНОВІКОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКА

У статті розглядається суть поняття соціальний розвиток, аналізується система міжвікових взаємодій у дитячому товаристві та розкриваються проблеми соціалізації дітей у дошкільному навчальному закладі.

In article is considered essence of the notion social development, is analyzed system interaction of the miscellaneous of the age in baby society and open the problems to socializations of children in preschool educational institutions.

Постановка проблеми. Становлення України як демократичної, правової держави, вимагає нового характеру взаємодії людей, що визначається не ворожнечею, суперництвом або конфронтацією, а співробітництвом, згодою та довірою. Успішність рішення соціальних проблем шляхом цивілізованих форм партнерства і співробітництва залежить від освоєння молодим поколінням культури соціальної поведінки.

Взаємодія дитини з людьми, які оточують є важливим чинником її соціального становлення. Реалізація дітьми своїх соціальних функцій у майбутньому, входження дошкільників у соціум залежать від того, наскільки успішно ними освоюються соціальні ролі в процесі взаємодії з людьми різного віку. У свою чергу, діапазон освоєння соціальних ролей пов'язаний із включенням дитини в діяльність різновікових груп і об'єднань.

Взаємодія дітей в різновіковій групі розглядається як фактор здійснення наступності, як спосіб освоєння, переробки досвіду та інформації від покоління до покоління. Щоб опанувати досвідом і “привласнити” його собі, дитина вступає у взаємодію з більш досвідченим, старшим. У процесі спільної діяльності і спілкування дітей різного віку відбувається перетворення наявного досвіду старших і збагачення досвіду молодших.

Аналіз останніх досліджень. Важливість постійного спілкування дітей різного віку, виховний вплив різновікових груп на розвиток особистості підтверджують праці Л.Божович, В.Дяченко, І.Дьоміної, Е.Димова, А.Макаренко, Т.Маркової, В.Нечаєвої, Л.Пеньєвської, Є.Субботського, В.Сухомлинського. Вчені обґрунтували, що взаємодія дітей у різновікових групах формує досвід різноманітних стосунків, сприяє розвитку найважливіших моральних якостей, освоєнню культурних цінностей. Низка вчених досліджували окремі складові цього питання, як от: поєднання соціального та біологічного в структурі особистості (Л.Аксьонова, О.Кононко); соціалізованість індивіда в умовах макро- та мікросередовища (Л.Виготський, Н.Голованова, В.Слуцький, Н.Яценко); обґрунтування ролі соціальних позицій особистості в системі сучасного суспільства (Л.Буєва, О.Леонтьєв, І.Фадеева); соціальна взаємодія дітей у різновікових об'єднаннях (Л.Байбородова, Б.Вульф, С.Ілюшкіна, О.Соловьев); особливості побудови навчального процесу в різновікових групах дошкільного навчального закладу (Е.Герасімова, Е.Давидович, Н.Флегонтова). Проте специфіка соціального розвитку дітей дошкільного віку та особливості перебігу цього процесу в різновікових групах дошкільного закладу **не знайшли повного висвітлення** у педагогічній науці.

Мета статті – розкрити особливості соціального розвитку дітей дошкільного віку в умовах різновікової взаємодії.